

VI JÄMFÖR EN ÄLDRE UPPTAGARE MED EN NYARE:

Lönsamt att byta upp sig

Upp till bevis! På Listerlandet anordnades en maskindemonstration mellan odlarnas egen maskin och en modernare Grimme-upptagare. FOTO: HENRIK KNUTSSON.

Spill, kapacitet och framförallt upptagningskostnader är ett hett ämne inom stärkelsepotatisodlingen. Men hur stor skillnad är det egentligen mellan en äldre och en nyare maskin när man jämför dem under samma förutsättningar?

TEXT HENRIK KNUTSSON OCH JOAKIM EKELÖF

Lyckeby har tidigare visat resultat som påvisar skillnader mellan olika upptagarmodeller. Det har också publicerats resultat som antyder att mer moderna upptagare ger mindre spill och har högre kapacitet än "äldre" upptagare.

Med dessa resultat som bakgrund anordnades en maskindemo på Listerlandet, där syftet var att jämföra odlarnas egen maskin mot en "mer

modern" Grimme-upptagare. Grimme Skandinavien ställde upp med en tvåradig tankmaskin av modellen 150-60 årsmodell 2004 som demonstrerades på totalt 16 gårdar under en tvåveckorsperiod för att jämföras med gårdens egna upptagare.

Väl ute på gårdarna mättes de båda upptagarnas spill och kapacitet under samma förhållanden, på samma fält.

Varierande spill

Det var mycket stora variationer i spill från de olika upptagarna, allt från 200 kg/ha till 4500 kg/ha. Generellt sett spillde gårdens kontrollupptagare cirka 2,5 % (cirka 1000 kg) mer än den något nyare maskinen. Inte helt oväntat hade förutsättningarna för dagen

stor betydelse för hur mycket maskinerna spillde. Spillet varierade således beroende på maskinens konstruktion och inställning men också beroende på övriga förutsättningar så som sort, mognad, jordart och markfukt.

Tack vare att demonstrationen genomfördes under en så pass lång tid och under många olika förutsättningar har vi nu en bättre förståelse för hur och varför spillet varierar. *Se diagram 1.*

En positiv reflektion av årets studie var att spillet inte var lika högt som i förra årets spillförsök. Detta kan ha flera förklaringar men det gynnsamma vädret som i sin tur resulterat i mer mogen potatis har säkert bidragit. Som diagrammet visar fanns det fält där det knappt var någon skillnad i spill mellan

den något nyare maskinen och odlarens egen maskin. Det berodde i vissa fall på att det var relativt liten skillnad mellan maskinernas konstruktion och i andra fall på att förutsättningarna var mycket bra. Under bra förhållanden ställs inte lika höga krav på maskinens rens- och frånskiljningssystem och det kan fungera med en mindre avancerad upptagare.

Det var stor skillnad i markfukt mellan de två demonstrationsveckorna. Under slutet av den första demonstrationsveckan kom det cirka 40 mm regn. Nederbörden gjorde förutsättningarna mera besvärliga, särskilt för de äldre maskinerna, som i vissa fall inte kunde köra alls. Den andra veckans höga markfukt bidrog till att spillskillnaderna mellan maskinerna blev större.

Kapaciteten har stor inverkan

För att mäta kapacitetsskillnaderna mellan de olika upptagarna mättes framkörningshastighet samt tid för vändning och tanktömning. Dessa värden användes sedan tillsammans med spillkostnaden och traktorkostnaderna för att beräkna den totala upptagningskostnaden/ha. Skillnaderna mellan de

olika maskinsystemen var i vissa fall mycket stora.

I genomsnitt kostade gårdens upptagningsystem 1300 kr mer per hektar än den något nyare maskinen. Ett maskinsystem med låg kapacitet (ha/h) bidrar alltid till en hög personal- och traktorkostnad. Se *diagram 2*.

Kalkyl kontra verklighet

Resultaten från denna demonstration visar att vi generellt skulle kunna minska upptagningskostnaden med 1300 kr per hektar vilket motsvarar cirka 4,5 öre/kg potatis eller 7,8 miljoner kronor för hela koncernens inlevererade potatis. Detta gäller under förutsättning att den studerade gruppen är representativ för hela odlarkåren samt att de nedan angivna antaganden stämmer.

I beräkningarna som gjorts har maskinerna använts till sin fulla kapacitet, både den nyare upptagaren och odlarens egen maskin. Med full kapacitet menas den areal som hinns med att plockas under 25 dagar, 8 timmar/dag i den hastighet som uppmätts.

I praktisk odling är det inte enbart spill och kapacitet som ligger till grund för eventuella investeringar i stärkelse-

potatisodlingen. En maskin med högre kapacitet kräver underlag. Se därför maskinsamarbete som en nyckel till att kunna reducera dina maskinkostnader.

Samarbetslösningar i grannländerna

Blickar man utanför Sveriges gränser hittar man snart andra lösningar för upptagning av stärkelsepotatis. I exempelvis Finland har en del stärkelseproducenter en maskinsamarbetslösning som är intressant.

2001 köptes en ny, tvåradig, självgående upptagare. Tio stärkelseodlare är nu delägare i maskinen som de till 100 % äger själva. Skördeschemat styrs av odlarnas leveransplan. Totalt rullar maskinen ungefär 110 hektar/år, med en upptagningskostnad som hamnar kring 2700 kr/ha, vilket måste anses som lågt.

Argumentationen för detta system var att reducera antalet arbetstimmar/ha och reducera personalbehovet vid upptagningen. Samt att kunna hålla sig med en bra och modern maskin på relativt små odlingsarealer.

Liknande samarbetslösningar finns även i Danmark. Det har vi skrivit om i tidigare nummer av Concept.

Diagram 1. Uppmätt spill, procent

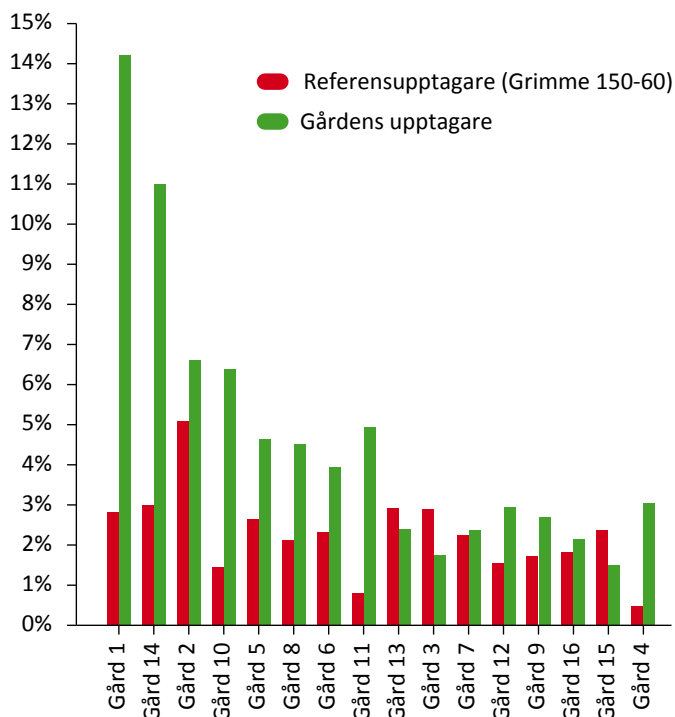

Diagram 2. Upptagningskostnad, kr/ha

